

Pasākumu plāns ēnu ekonomikas apkarošanai

SATURA RĀDĪTĀJS

Pasākumu plānā lietotie saīsinājumi.....	3
Informācija par darba grupas darbu.....	4
Pasākumi ēnu ekonomikas apkarošanai	10

Pasākumu plānā lietotie saīsinājumi

CSP – Centrālā statistikas pārvalde
EM – Ekonomikas ministrija
ES – Eiropas Savienība
FM – Finanšu ministrija
IKP – iekšzemes kopprodukts
KNAB – Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs
LB – Latvijas Banka
LBAS – Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība
LDDK – Latvijas Darba devēju konfederācija
LM – Labklājības ministrija
LTRK – Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera
MK – Ministru kabinets
SM – Satiksmes ministrija
TM – Tieslietu ministrija
VID – Valsts ieņēmumu dienests
VK – Valsts kancelejas
VM – Veselības ministrija
VP – Valsts policija
ZM – Zemkopības ministrija
ZS – Zemnieku Saeima

Informācija par darba grupas darbu

Ievads

Pasākumu plāns ēnu ekonomikas apkarošanai (turpmāk – pasākumu plāns) ir izstrādāts, lai izpildītu Ministru prezidenta 2010.gada 15.marta rīkojuma Nr.96 „Par darba grupu” 2.1.apakšpunktā doto uzdevumu līdz 2010.gada 1.aprīlim iesniegt Ministru kabinetā īstermiņā realizējamus priekšlikumus ēnu ekonomikas apkarošanai un godīgas konkurences nodrošināšanai.

Saskaņā ar šo rīkojumu izveidotās darba grupas (turpmāk – darba grupa) otrs uzdevums ir līdz 2010.gada 1.jūnijam izstrādāt un iesniegt Ministru kabinetā konceptuālus risinājumus ēnu ekonomikas apkarošanai.

Darba grupā piedalās sociālie partneri (LBAS, LTRK, ZS un LDDK) un EM, TM, ZM, SM, LM, VK, VM, VP, VID, KNAB, kā arī LB un CSP speciālisti.

Ņemot vērā risināmās problēmas raksturu, darba grupas darbs tiek organizēts divos posmos. Ņemot vērā to, ka sabiedrība sagaida ātru rīcību, tomēr šogad papildus finansējums nav pieejams, ir apzināti ātri realizējami pasākumi, kas vērsti uz radušās situācijas seku ierobežošanu. Tomēr par savu pamatzdevumu darba grupa ir izvirzījusi otrajā posmā realizējamo konceptuālo risinājumu izstrādi, kas būtu pamatoti uz ēnu ekonomikas cēloņu analīzi un veicinātu sabiedrības uzvedības izmaiņas ilgtermiņā.

Kopš darba grupas izveidošanas ir notikušas trīs sanāksmes, apkopotas un analizētas teorētiskās atziņas, pieejamie statistikas dati un aprēķini, apkopoti darba grupas dalībnieku priekšlikumi un noformulēti darba grupas uzdevumi.

Ēnu ekonomikas definīcija

Ēnu ekonomikas novērtējums ir aktuāls, taču vienlaikus arī empīriski komplicēts jautājums. Ēnu ekonomika veicina nevienlīdzīgu konkurenci, izkropļo tirgu un negatīvi ietekmē nodokļu iekasēšanu, kā arī tās dēļ pieejamie statistikas dati var sniegt politikas veidotājiem maldīgu priekšstatu par norisēm tautsaimniecībā.

Parādība tiek apzīmēta ar dažādiem nosaukumiem - “pelēkā ekonomika”, “pārskatos neuztvertā ekonomikas daļa”, “neformālā ekonomika”, “ēnu ekonomika”. Šie nosaukumi var tikt dažādi interpretēti.

Literatūrā un zinātniskajos pētījumos ir sastopamas dažādas ēnu ekonomikas definīcijas. Izplatītākās definīcijas ir „ēnu ekonomika ir iekšzemes kopprodukts, kas nedeklarēšanas un (vai) nepilnīgas deklarēšanas rezultātā nav uzskaitīts oficiālajā statistikā” vai „legālu vai nelegālu preču un pakalpojumu ražošana, kas netiek ietverta oficiālajā IKP novērtējumā”.

Neregistrētās ekonomikas aktivitātes var iedalīt arī šādās grupās: „pagrīdes”, pretlikumīgās, neoficiālās aktivitātes un ražošana, kas nav uzskaitīta nepilnīgas datu vākšanas programmas dēļ.

Darba grupa vienojās lietot nosaukumu „ēnu ekonomika” un iedalīt to divās pamatgrupās:

- legāli atļautās, bet apzināti vai neapzināti nedeklarētās darbības;
- nelegālās darbības.

Ēnu ekonomikas apjoms

Tāpat kā pastāv dažādas ēnu ekonomikas definīcijas, pastāv arī dažādas tās aprēķināšanas metodes un arī rezultāti.

Metodes, kuras tiek izmantotas ēnu ekonomikas pētījumos, var iedalīt tiešajās (mikro – datu) metodēs un netiešajās (makro – indikatoru) metodēs.

Tiešajās metodēs tiek izmantotas aptaujas un (vai) anketas ar brīvas izvēles atbildēm vai nodokļu audits.

Netiešās metodes, sauktas arī par indikatoru metodēm, galvenokārt ir makroekonomiskas, un tajās izmantoti dažādi ekonomikas un citi indikatori, kas satur informāciju par ēnu ekonomikas dinamiku.

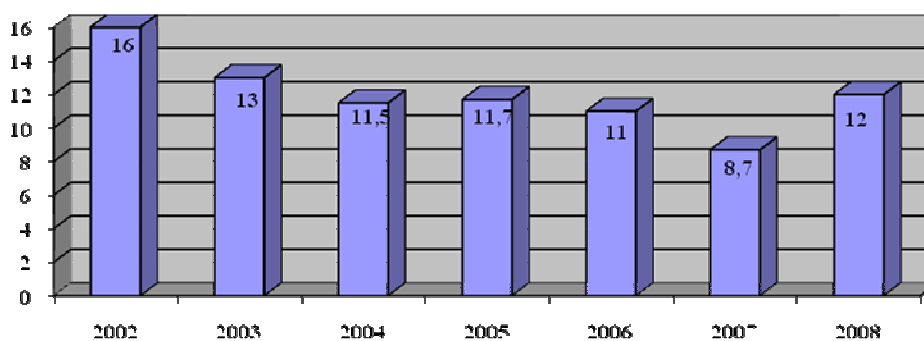
Modelēšanas metodē tiek pieņemts, ka vairāki cēloņi nosaka ēnu ekonomikas eksistenci un izaugsmi, savukārt ēnu ekonomikas izmaiņas rada vairākus efektus laikā. Dinamiskais “vairāku indikatoru – vairāku cēloņu” modelis (angl. *The Dynamic Multiple Indicators – Multiple Causes Model* jeb saīsināti ēnu ekonomikas pētījumu literatūrā minētais MIMIC modelis) ļauj iegūt laika rindas indeksus par neregistrētā un registrētā izlaides līmeņa attiecību valstī.

Vadoties pēc LB veikto aprēķinu analīzes, kā arī citu ekspertu, gan Latvijas, gan ārvalstu atziņām, secināms, ka ēnu ekonomikas apjoma aprēķinu metodes nevar viennozīmīgi uzskatīt par precīzām un savstarpēji salīdzināmām. Lielākā daļa šo metožu dod iespēju novērtēt tikai ēnu ekonomikas pārmaiņu virzienu un pieauguma vai samazinājuma aptuvenu mērogu, proti, tendences, nevis konkrētu tās lielumu. Turklāt, novērtējot ēnu ekonomikas lielumu konkrētai valstij, dažādu metožu izmantošana bieži uzrāda krasi atšķirīgus rezultātus vai pat pretējas tendences dinamiskā. Precīzāku ēnu ekonomikas apjoma novērtējumu iespējams veikt, kvalitatīvi apkopojot un analizējot individuālu komersantu datus, tomēr šādu datu iegūšana ir sarežģīts un dārgs process. Metodes, kurās izmanto makro rādītājus, jāvērtē ļoti piesardzīgi, rūpīgi analizējot iegūtos rezultātus. Jāņem vērā arī to, ka precīzākus datus var iegūt tikai ar zināmu laika nobīdi.

Latvijā vislielākais datu apjoms ir pieejams CSP, līdz ar to CSP dati ir uzskatāmi par visticamākajiem. CSP aprēķinos tiek iekļauta statistiski neaptvertā informācija (1.shēma) dažādu reģistru nepilnību un iesniegtās informācijas nepietiekamās kvalitātes dēļ, kā arī likumīgi atļautie, bet neregistrētie darbības veidi. Pretlikumīgas darbības Latvijas statistikā pagaidām netiek iekļautas.

1.shēma

Pārskatos neuztvertās daļas īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā, procentos

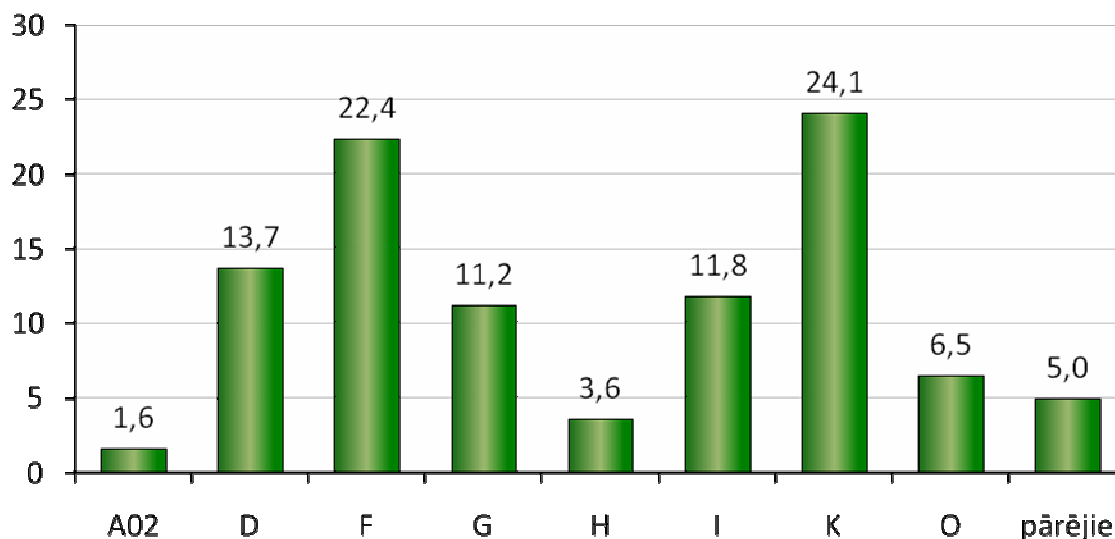

Avots: CSP

Ēnu ekonomika nozaru griezumā

Vērtējot ēnu ekonomikas apjomu nozaru griezumā (2.shēma), darba grupa iepazinās ar CSP sniegtajiem datiem, kā arī darba grupas locekļu sniegto informāciju.

NACE nozaru īpatsvars pārskatos neuzvertētās daļas kopējā apjomā 2007.gadā, procentos

Avots: CSP

A02 – mežsaimniecība

D – apstrādes rūpniecība

F – būvniecība

G – vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība

H – viesnīcas un restorāni

I – transports

K – komercpakalpojumi

O – individuālie pakalpojumi

Ņemot vērā minēto, kā arī novērtējot ēnu ekonomikas potenciālo ietekmi uz nozares attīstību, kā arī šīs nozares nozīmīgumu valsts budžeta ieņēmumos darba grupa vienojās primāri pievērsties šādām nozarēm:

1. būvniecība,
2. transports,
3. apstrādes rūpniecība,
4. komercpakalpojumi (īpaši apsardzes pakalpojumi, izklaide, informācijas pakalpojumi, tirdzniecība, atkritumu apsaimniekošana).

Pēc iepriekš minētā redzams, ka ēnu ekonomikas aktivitātes galvenokārt koncentrētas pakalpojumu sektorā. Pakalpojumu sektors ir darbietilpīgāks, bet legālajā sektorā darbaspēks kļūst dārgāks racionalizācijas un kapitāla-intensīvas ražošanas dēļ.

Pieņemot, ka nelegālie nodarbinātie var izmantot kredītu resursus tikai par augstāku samaksu nekā oficiāli nodarbinātie, jāatzīst, ka viņi nav motivēti tos izmantot vispār. No tā izriet, ka ražošana ēnu ekonomikas sektorā ir vairāk darbaspēka-intensīva, jo šis faktors ir relatīvi lētāks nekā kapitāls.

Tā kā visas uzkrātās zināšanas kļūst neizmantojamas, ja personu atklāj, ēnu ekonomikas sektorā darbinieku apmācība nav izdevīga. Tādēļ cilvēku resursu un kapitāla deficītam ēnu ekonomikā ir tālejošas negatīvas ekonomiskās izaugsmes sekas. Ilgā laika periodā deficītie cilvēka resursi samazina izaugsmes potenciālu, samazinās jauno tehnoloģiju attīstība un to izmantojuma iespējas, jo darbiniekiem trūkst zināšanu. Turklāt produktivitāti nevar paaugstināt ar lielāku kapitāla resursu palīdzību.

Darba grupas pirmie secinājumi

Kā tika minēts ievadā, darba grupas darbs, izstrādājot risinājumus ēnu ekonomikas apkaršanai, ir iedalīts divos posmos. Ņemot vērā to, ka darba pirmā posma izpildei bija pieejamas tikai nepilnas trīs nedēļas, darba grupa vienojās, ka sākotnēji tiks apkopoti visi darba grupas locekļu jau šobrīd apzinātie risinājumi. Saņemto priekšlikumu apjoms ir pietiekoši liels, tomēr tie ir ļoti nevienmērīgi un lielākā daļa no tiem nav realizējama īstermiņā, turklāt daļa no tiem prasa padziļinātu izpēti, tāpēc tika atlasīti pasākumi, kuri atbilst šādiem kritērijiem:

- tie ir konkrēti;
- tos ir iespējams realizēt līdz 01.07.2010.;
- tie ir jauni (netiek realizēti kādā citā kontekstā);
- pret tiem netika saņemti būtiski darba grupas dalībnieku iebildumi;
- tie neprasa papildus finansējumu.

Minētie pasākumi vērsti trīs virzienos: stiprināt administrēšanu/kontroli, apgrūtināt iesaistīšanās iespējas ēnu ekonomikā un informēt/iesaistīt sabiedrību. Plāna izpilde tiks nodrošināta piešķirto valsts budžeta līdzekļu ietvaros.

Savukārt pārējie priekšlikumi (daļa no tiem ir atspoguļota zemāk dokumentā) tiks izskatīti darba grupas darbības nākošajā posmā (skat. nākošo nodaļu).

Tālākā rīcība

Lai gan darba grupai ir kopīga izpratne, ka ir nepieciešama iespējami strauja valsts rīcība, lai jau tagad ierobežotu ēnu ekonomikas pieaugumu, tomēr visi darba grupas locekļi vienojās par diviem secinājumiem:

1. Īstermiņa risinājumi pamatā būs vērsti uz iepriekšējo ekonomisko notikumu seku ierobežošanu;
2. galvenais darba grupas uzdevums ir izstrādāt konceptuālus ilgtermiņa risinājumus, kas vērsti uz ēnu ekonomiku veicinošo faktoru (cēloņu) ierobežošanu un nodokļu maksātāju uzvedības sistēmisku korekciju.

Turpmākajos divos mēnešos darba grupa šī mērķa sasniegšanai plāno darboties vairākos virzienos. Pirmkārt, izvērtēt VID un citu kontrolējošo iestāžu veikto riska analīzi un citus veiktos pasākumus ēnu ekonomikas ierobežošanai. Otrkārt, sadarbībā ar komersantiem iepazīties ar privātā sektora redzējumu par galvenajiem cēloņiem, kas mazina motivāciju darboties legāli. Treškārt, ņemot vērā to, ka šai parādībai ir dažādi cēloņi un tie var atšķirties katrā nozarē, analizēt katru nozari atsevišķi un izstrādāt atbilstošus risinājumus šādās nozarēs:

1. Būvniecība;
2. Transports;
3. Apstrādes rūpniecība;
4. Komercepakalpojumi;
5. Lauksaimniecība, mežsaimniecība;
6. Citas nozares, ja nepieciešams.

Nozaru analīzi veiks tam īpaši izveidotas apakšgrupas, kuru sastāvā ietilps attiecīgās nozares kompetentās iestādes un nozares komersanti. Apakšgrupu uzdevumi būs:

1. veikt attiecīgās nozares analīzi,
2. novērtēt ēnu ekonomikas apjomu tajā;
3. identificēt galvenos cēloņus un ēnu ekonomikas darbības mehānismus, kā vienu no rādītājiem izmantojot kontrolējošo institūciju konstatēto pārkāpumu statistiku un identificētos riskus;
4. izstrādāt gan represīvo, gan motivējošo pasākumu priekšlikumus;

Pēc nozaru analīzes būs iespējams identificēt jautājumus, kuri ir raksturīgi tikai konkrētām nozarēm un tos, kuri ir horizontāli un piedāvāt atbilstošākos risinājumus, kā arī noteikt prioritāros darbības virzienus kontrolējošajām iestādēm, ņemot vērā to kapacitāti un šobrīd izveidotos darbības mehānismus un metodes.

Darba grupa pēc LTRK priekšlikuma vienojās izvērtēt iespēju ieviest motivējošus pasākumus pārejai no ēnu ekonomikas uz legālu darbību, samazinot ar pārejas brīdi saistītos riskus (piemēram, ieviešot atsevišķus pasākumus ar nodokļu amnestijas raksturu).

Darba grupa uzskatīja par nepieciešamu uzsvērt, ka ēnu ekonomikas samazināšanas pasākumu efektivitāte ir atkarīga no aktīvas iesaistīto iestāžu un organizāciju līdzdalības un savstarpējās sadarbības, vēlākās stadijās par izstrādātajiem priekšlikumiem konsultējoties arī ar Saeimu un vienojoties par kopīgu izpratni likumdevēja un izpildvaras starpā, jo tikai sistēmiska, visaptveroša rīcība radīs pamatu gaidīt būtiskus rezultātus.

Kā tika minēts iepriekš, pirmā posma priekšlikumos tika iekļauta tikai neliela daļa no saņemtajiem priekšlikumiem un pārējie tiks izskatīti darba otrajā posmā. Zemāk atspoguļoti piemēri no saņemtajiem priekšlikumiem.

Administratīvā sloga samazināšana:

- Valsts politikas ilgtermiņa plānošana un prognozējamība;
- Komercedarbību ietekmējošu normatīvo aktu savlaicīga pieņemšana;
- Valsts noteikto maksājumu vienkāršota samaksa un atskaišu vienkāršošana;
- Normatīvo aktu saprotamības uzlabošana;
- Nodokļu sloga pārdalīšana tā, lai lielākais slogs būtu uz nodokļiem, ko ir vieglāk administrēt gan no valsts, gan nodokļu maksātāju puses, pēc iespējas atvieglojot uzņēmējdarbību;
- Nodokļu sistēmas pārskatīšana, samazinot nodokļa slogu darbaspēkam (piemēram, palielinot iedzīvotāju ienākumu nodokļa neapliekamo minimumu).
- Kopējo valsts maksājumu un dažādu ierobežojošo noteikumu sistēmas pārskatīšana, lai identificētu un atceltu tos maksājumus vai noteikumus, kas veicina personu vēlmi izvairīties no šo pienākumu pildīšanas un kuru saglabāšanai nav būtiska fiskāla, kontrolējoša vai cita pamatojuma. Piemēram, pārskatīt kases aparātu lietošanas un kontroles prasības.

Stiprināt administrēšanu/kontroli

- Veicināt starpnozaru sadarbību informācijas apmaiņas un kontroles jomā, lai samazinātu daudzo kontroļu biežumu, kā arī iegūtu papildus informāciju pārbaužu veikšanai;
- Izvērtēt valsts kontrolējošo institūciju kapacitāti atbilstoši to veicamajiem pienākumiem, t.i., visus papildus nepieciešamos kontroles pasākumus/plānus noteikt izejot no katras kontrolējošās iestādes kapacitātes, savukārt pirms papildus uzdevumu uzdošanas izvērtēt konkrētā uzdevuma ieguvumus pret izdevumiem, kas nepieciešami konkrētās iestādes kapacitātes palielināšanai.

Administratīvo prasību izpildes sasaiste ar pieeju valsts sniegtajiem pakalpojumiem

- Identificēt veidus, kā veicināt dažādu valsts pasūtījumu, līdzekļu sadali (piemēram, ES fondu naudas sadale) vai pakalpojumu sniegšanu (piemēram, medicīnas pakalpojumu) prioritāri vai labākā kvalitātē nodrošināt personām, kas godīgi maksā nodokļus.

Sabiedrības informēšanas/iesaistīšanas pasākumi

- Izstrādāt sabiedrības informēšana/izglītošanas sistēmu, lai sniegtu informāciju par iekasēto nodokļu izlietojumu un visiem labumiem, ko nodokļu maksātājs gūst no nodokļu maksāšanas.

Apgrūtināt iesaistīšanās iespējas ēnu ekonomikā

- Pēc iespējas ierobežot jomas, kurās norisinās ēnu ekonomika vai kuras rada augsni ēnu ekonomikas darbībai (piemēram, ierobežot skaidras naudas norēķinu veikšanu).

Pilnveidot sodu politiku

- Mērķtiecīgas sodu politikas izveidošana – sodu samērīgums, godīgums, to uzlikšana tikai gadījumos, ja to uzlikšana tiešām var ietekmēt personu turpmāko nevēlēšanos veikt pārkāpumus. Vienlaikus izvērtēt par konkrēto pārkāpumu atbildīgās personas, piemēram, noteikt, ka arī darba ņēmējs ir atbildīgs par darba algas „aplaksnē” saņemšanu/pieprasīšanu.

Citi priekšlikumi

- Identificēt veidus kā novērst valsts līdzekļu nelietderīgu izmantošanu, kas samazina sabiedrības vēlmi maksāt nodokļus.

Paralēli darba grupas darbam jau ir pieņemti vai šobrīd tiek virzīti vai īstenoti šādi pasākumi, kas saistīti ar ēnu ekonomikas apkarošanu:

- Tiek gatavots Valsts tiesību aizsardzības iestāžu rīcības plāns 2010.gadam, lai aktivizētu cīņu pret cigarešu un alkohola kontrabandu un to nelegālu tirdzniecību Latvijā (VID);
- Pasākumu plāns neregistrētās nodarbinātības mazināšanai 2010.-2013.gadam (LM);
- MK 07.07.2009. izskatīts informatīvais ziņojumu „Par likumības ievērošanu kokmateriālu tirgū Latvijā” (ZM);
- Informatīvais ziņojums „Par atbildības regulējumu un sodu politiku komerciesībās”, kas ietver risinājumus atbildības palielināšanai par pārkāpumiem komercdarbībā (tajā skaitā, nodokļu likumdošanas neievērošanu) (TM);
- Saeimā 2.lasījumā 2010.gada 25.martā tika izskatīti un atbalstīti grozījumi Publisko iepirkumu likumā, kas paredz ierobežot tādu kandidātu vai pretendentu dalību publiskajā iepirkumā, kuru darba ņēmējiem saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta datiem ir mazāki ienākumi par 70 procentiem no darba ņēmēju vidējiem darba ienākumiem valstī minētajā periodā un attiecīgajā nozarē.

Par minētajiem pasākumiem atbildīgās iestādes piedalījās arī darba grupā.

FM līdz šī gada 1.jūnijam iesniegs MK darba grupas izstrādātos konceptuālos risinājumus ēnu ekonomikas samazināšanai, kā arī līdz 2010.gada 1.augustam iesniegs MK informatīvo ziņojumu par īstermiņa pasākumu plāna izpildi.

Pasākumi ēnu ekonomikas samazināšanai

Plānā noteiktais mērķis:	Ēnu ekonomikas apjoma samazināšana un godīgas konkurences nodrošināšana				
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai	Stiprināt administrēšanu/kontroli				
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Darbības rezultāti un rādītāji		Paredzētais finansējums un tā avoti
			Rezultāti	Rādītāji	
1. Nodrošināt VID pieeju kredītu reģistrā esošajai informācijai.	01.07.2010.	FM	Precīzāk un pilnīgāk tiks identificētas personas, kurām izdevumi pārsniedz ienākumus, un, lai iegūtu informāciju par fizisko personu izsniegtajiem aizdevumiem un to atmaksu, nebūs saskaņā ar likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešo daļu nodokļu maksātājam jāpieprasa iesniegt papildu deklarāciju par ienākumiem, ieņēmumiem, naudas un citiem uzkrājumiem, īpašumiem un to vērtības maiņu, bet informācija riska analīzes vajadzībām tiktu iegūta no Kredītu reģistra.	Veikti grozījumi Kredītiestāžu likuma 106. ¹ pantā, papildinot to ar septīto daļu, nosakot, ka Latvijas Banka Kredītu reģistrā esošās ziņas sniedz VID nodokļu administrēšanas funkciju nodrošināšanai. Informācijas apmaiņa tiek nodrošināta tiešsaistes režīmā un automātiskās informācijas apmaiņas veidā, pamatojoties uz noslēgto starpresoru vienošanos.	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros
2. Izvērtēt pastāvošo sistēmu ziņošanai par pārkāpumiem, izstrādāt priekšlikumus, kas veicinātu informācijas sniegšanu kontrolējošajām iestādēm par citu personu izdarītajiem pārkāpumiem,	01.06.2020.	FM	Kontrolējošo iestāžu rīcībā ir vairāk informācijas par iespējamiem pārkāpumiem. Palielināsies risks tikt atklātam un līdz ar to samazināsies motivācija iesaistīties ēnu ekonomikas	Izvērtēta pastāvošā sistēma. Izstrādāti priekšlikumi sistēmas uzlabošanai.	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros

vienlaicīgi ņemot vērā arī kontrolējošo iestāžu resursu aspektu.			aktivitātēs.		
Rīcības virziens mērķa sasniegšanai	Apgrūtināt iesaistīšanās iespējas ēnu ekonomikā				
Pasākumi izvīrītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Darbības rezultāti un rādītāji		Paredzētais finansējums un tā avoti
			Rezultāti	Rādītāji	
3. Ierobežot skaidras naudas darījumus vairumtirdzniecībā.	01.07.2010.	FM	Bezskaidras naudas darījumos ir mazāka iespēja veikt krāpnieciskus darījumus un izvairīties no nodokļu nomaksas, netiek pieļauta iespēja legalizēt nelikumīgi iegūtus līdzekļus, t.sk. „aplokšņu algas”.	Atjaunots likuma „Par nodokļiem un nodevām” 30.panta normu, kas noteiktu, ka vairumtirdzniecībā atļauts veikt tikai bezskaidras naudas norēķinus.	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros
4. Lai varētu veikt efektīvāku skaidrā naudā veikto darījumu kontroli, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 30.panta pirmajā daļā noteikto skaidrā naudā veikto darījumu summu, pēc kuras pārsniegšanas nodokļu maksātājiem ir jāiesniedz deklarācija par iepriekšējā mēneša laikā savstarpēji skaidrā naudā veiktajiem darījumiem, samazināt no 3000 latiem uz 1000 latiem.	01.07.2010.	FM	Apgrūtināta iespēja darījumos lietot skaidru naudu. VID pieejama papildus informācija par veiktajiem darījumiem lietojot skaidru naudu.	Grozīts likums „Par nodokļiem un nodevām”	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros
5. Noteikt, ka viens no kritērijiem, lai persona varētu izmantot TIR procedūru un saņemt TIR karnetes ir noteikta algas līmeņa nodrošināšana darbiniekiem.	01.07.2010.	FM	Samazināta algu izmaksa „aploksnēs” tranzīta nozarē.	Grozīti Ministru kabineta 2006.gada 16.maija noteikumi Nr.396 „Muitas procedūras – tranzīts – piemērošanas kārtība”	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros

Rīcības virziens mērķa sasniegšanai	Sabiedrības iesaistīšanas un informēšanas pasākumi				
Pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņi	Atbildīgā institūcija un iesaistītās institūcijas	Darbības rezultāti un rādītāji		Paredzētais finansējums un tā avoti
			Rezultāti	Rādītāji	
6.Sabiedrības informēšana/izglītošana par iekasēto nodokļu izlietojumu un visiem labumiem, ko nodokļu maksātājs gūst no nodokļu maksāšanas.	01.07.2010.	FM	Veicinās labprātīgu nodokļu nomaksu, jo sabiedrība būs informēta, kā tiek izlietoti valsts līdzekļi.	Pilnveidota FM mājas lapa	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros
7. Informēt un iesaistīt sabiedrību Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādņu un priekšlikumu ēnu ekonomikas samazināšanai izstrādē, padarot visu informāciju publiski pieejamu un radot iespējas iedzīvotājiem iesaistīties priekšlikumu izstrādē.	01.07.2010.	FM	Uzlabos izstrādāto risinājumu kvalitāti un radīs lielāku atbalstu sabiedrībā to ieviešanai.	Ievietota informācija FM mājas lapā.	Piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros

Finanšu ministrs

E.Repše

Vīza:

Valsts sekretārs

M.Bičevskis

07.04.2010.
2606
J.Stinka,
67095560,
Juris.Stinka@fm.gov.lv

Pasākumu plāna ēnu ekonomikas apkarošanai kopsavilkums

Pasākumu plāns ēnu ekonomikas apkarošanai (turpmāk – pasākumu plāns) ir izstrādāts, lai izpildītu Ministru prezidenta 2010.gada 15.marta rīkojuma Nr.96 „Par darba grupu” 2.1.apakšpunktā doto uzdevumu līdz 2010.gada 1.aprīlim iesniegt Ministru kabinetā īstermiņā realizējamus priekšlikumus ēnu ekonomikas apkarošanai un godīgas konkurences nodrošināšanai.

Darba grupā piedalās sociālie partneri (Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, Zemnieku Saeima un Latvijas Darba devēju konfederācija) un Ekonomikas ministrijas, Tieslietu ministrijas, Zemkopības ministrijas, Satiksmes ministrijas, Labklājības ministrijas, Valsts kancelejas, Veselības ministrijas, Valsts policijas, Valsts ieņēmumu dienesta, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja, kā arī Latvijas Bankas un Centrālās statistikas pārvaldes speciālisti.

Ņemot vērā risināmās problēmas raksturu, darba grupas darbs tiek organizēts divos posmos. Ņemot vērā to, ka sabiedrība sagaida ātru rīcību, tomēr šogad papildus finansējums nav pieejams, ir apzināti ātri realizējami pasākumi, kas vērsti uz radušās situācijas seku ierobežošanu. Tomēr par savu pamatzdevumu darba grupa ir izvirzījusi otrajā posmā realizējamo konceptuālo risinājumu izstrādi, kas būtu pamatoti uz ēnu ekonomikas cēloņu analīzi un veicinātu sabiedrības uzvedības izmaiņas ilgtermiņā.

Ņemot vērā to, ka darba pirmā posma izpildei bija pieejamas tikai nepilnas trīs nedēļas, darba grupa vienojās, ka sākotnēji tiks apkopoti visi darba grupas locekļu jau šobrīd apzinātie risinājumi. Saņemto priekšlikumu apjoms ir pietiekoši liels, tomēr tie ir ļoti neviendabīgi un lielākā daļa no tiem nav realizējama īstermiņā, turklāt daļa no tiem prasa padziļinātu izpēti, tāpēc tika atlasīti pasākumi, kuri atbilst šādiem kritērijiem:

- tie ir konkrēti;
- tos ir iespējams realizēt līdz 01.07.2010.;
- tie ir jauni (netiek realizēti kādā citā kontekstā);
- pret tiem netika saņemti būtiski darba grupas dalībnieku iebildumi;
- tie neprasa papildus finansējumu.

Minētie pasākumi vērsti trīs virzienos: stiprināt administrēšanu/kontroli, apgrūtināt iesaistīšanās iespējas ēnu ekonomikā un informēt/iesaistīt sabiedrību.

Savukārt pārējie priekšlikumi (daļa no tiem ir atspoguļota dokumentā) tiks izskatīti darba grupas darbības nākošajā posmā.

Turpmākajos divos mēnešos darba grupa plāno darboties vairākos virzienos. Pirmkārt, izvērtēt Valsts ieņēmumu dienesta un citu kontrolējošo iestāžu veikto riska analīzi un citus veiktos pasākumus ēnu ekonomikas ierobežošanai. Otrkārt, sadarbībā ar komersantiem iepazīties ar privātā sektora redzējumu par galvenajiem cēloņiem, kas mazina motivāciju darboties legāli. Treškārt, ņemot vērā to, ka šai parādībai ir dažādi cēloņi un tie var atšķirties katrā nozarē, analizēt katru nozari atsevišķi un izstrādāt atbilstošus risinājumus šādās nozarēs:

7. Būvniecība;
8. Transports;
9. Apstrādes rūpniecība;
10. Komerccapakalpojumi;
11. Lauksaimniecība, mežsaimniecība;
12. Citas nozares, ja nepieciešams.

Pasākumu plāna izpilde nodrošināma piešķirto valsts budžeta līdzekļu ietvaros.

Finanšu ministrs

E.Repše

Vīza:

Valsts sekretārs

M.Bičevskis

07.04.2010 16:06

406

M.Čakste,

67095645,

maracakste@fm.gov.lv